

Het Aquacultuurprogramma van Initiatief Duurzame Handel (IDH)

Door Peter G.M. van der Heijden (CDI, Wageningen UR)

Na bijna 10 jaar bij Ahold als manager product integriteit te hebben gewerkt, is Aldin Hilbrands sinds een jaar directeur van het Aquacultuurprogramma van IDH. Deze organisatie is gericht op het verduurzamen van internationale handelsketens. IDH doet dit door middel van het bouwen van resultaatgerichte coalities van bedrijven, Niet-Gouvernementele Organisaties (NGO's), overheden en andere partners. IDH heeft programma's voor het verduurzamen van de productie en handelsstromen van belangrijke grondstoffen zoals cacao, thee, tropisch hout, koffie, soja, katoen, elektronica, halfedelstenen, cashew noten, bloemen en producten uit de aquacultuur. Hieronder een verslag van een gesprek met Aldin waarin in grote lijnen de koers voor de komende jaren van het IDH aquacultuurprogramma uiteen werd gezet.

Garnalenkwekerij in Vietnam; de boer gebruikt een werpnet om garnalen te bemonsteren ter bepaling van ondermeer de groei en gezondheidsstatus (foto: Roy van Daatselaar)

Lang, lang geleden (1999 – 2004) was Aldin o.a. hoofdredacteur van AQUAcultuur. Bij Ahold werkte hij ook met allerlei andere voedingsmiddelen dan vis. De terugkeer naar de aquacultuursector is voor hem een soort thuishomen. Binnen IDH, waar zo'n 90 mensen werken, is aquacultuur een middelgroot programma. Naast Aldin werken er een programma manager en een medewerker die vanuit Hanoi de contacten met Aziatische projectpartners onderhoudt. Binnenkort komt een stagiaire het team versterken. IDH bestaat sinds 2008 en ontvangt naast financiering door het Ministerie van Buitenlandse Zaken ook fondsen van Secco (Zwitserland), DANIDA (Denemarken) en NORAD (Noorwegen).

Wat zijn de grote problemen?

Aldin kwam bij IDH in dienst toen daar de discussie over de strategie tot 2020 werd gevoerd. Er was net een evaluatie van het gehele IDH programma afgerond waaruit de conclusie was getrokken dat er veel tijd en middelen waren besteed aan het trainen van boeren en kwekers om hun productiewijzen te verbeteren zodat de geëxporteerde producten meer duurzaam en met minder milieuschade tot stand komen. Maar van de vissoorten die in dit proces waren en worden gesteund en waarmee flinke vooruitgang is geboekt (pangasius, tilapia) wordt een groot deel van het geëxporteerde volume geproduceerd door een betrekkelijk klein aantal grote bedrijven voor wie het relatief gemakkelijk is om aan een standaard zoals die van het Aquaculture Stewardship Council (ASC) te voldoen. Een grote hoeveelheid van de in Europa geïmporteerde producten van deze soorten bezit reeds het ASC certificaat of zal dit binnenkort krijgen. (Zie ook Aquacultuur 2012 nr 4, Aquacultuur 2013 nr 1 en <http://www.asc-aqua.org> voor meer informatie over ASC.) Geconstateerd moet worden dat bij producten zoals de tropische garnaal (die

voornamelijk door kleine en middelgrote kwekers wordt geproduceerd) veel minder voortgang is geboekt. Om het beeld van wat er in de sector leeft duidelijker te krijgen is Aldin met een groot aantal partijen gaan praten over wat de grote kwesties en problemen zijn die nu en in de toekomst in de aquacultuursector een rol (gaan) spelen. Ondermeer op de visbeurzen in Boston en Brussel werd hierover gesproken met vertegenwoordigers van allerlei bedrijven, NGO's, instituten en stichtingen. Duidelijk werd dat in de aquacultuursector, waarbinnen tropische garnalen, zalm, tilapia en pangasius samen een groot deel van de internationaal verhandelde hoeveelheden bijdragen, de meeste problemen in relatie tot duurzaamheid tot enkele grote kwesties zijn te herleiden: management van visgezondheid, een efficiënt voergebruik en de verduurzaming van voergrondstoffen. Viskwekers alleen kunnen de (toekomstige) problemen rond deze grote thema's niet oplossen.

Voor effectieve stappen richting duurzame productie en handel van kweekvis zullen ook op een hoger niveau veranderingen in gang gezet moeten worden. Zo zullen besmettelijke ziekten zoals die bijvoorbeeld in de garnalenteelt voor grote problemen zorgen, alleen onder controle kunnen worden gebracht als er effectieve controle en naleving is van regels en wetten t.a.v. import en vervoer van levende vis en als ook de burens met kwekerijen in hetzelfde stroomgebied zich aan de regels en afspraken houden.

Duurzaam visvoer

En wat betreft duurzamer visvoer: met gebruik van minder vismeel en visolie en vervanging door bijvoorbeeld soja of andere eiwitrijke landbouwproducten is niet gegarandeerd dat de impact op natuur en milieu verbetert. Uitbreiding van het landbouwareaal voor de verbouw van

Pangasiuskwekerij in Vietnam; sortering op grootte tijdens de oogst (foto: Roy van Daatselaar)

deze voedergrassen en de teelt zelf kan met zoveel milieuschade (ontginning van tropische bossen, gewasbeschermingsmiddelen) gepaard gaan dat je met dit 'betere' visvoer qua duurzaamheid mogelijk nog verder van huis bent. Om tot een duurzaam visvoer te komen waarin uitsluitend verantwoord geproduceerde grondstoffen (soja, granen, etc.) en meel en olie van duurzaam beviste en goed beheerde visbestanden zijn verwerkt, zullen er op regionaal en op wereldschaal nog heel veel stappen moeten worden gezet. De veevoerindustrie als geheel is nog niet ver als het gaat om productie van voeders met uitsluitend duurzaam en verantwoord geproduceerde ingrediënten, aldus Aldin. Het is in dit verband interessant dat ASC ook aan een standaard voor duurzaam visvoer werkt en dat het Best Aquaculture

Practices (BAP) een standaard ontwikkelt voor regionaal gezondheidsmanagement in de aquacultuur (landschapsbenadering).

Ook kleine kwekers

Kwekerijen en bedrijven die aan de standaard van een duurzaamheidskeurmerk zoals het ASC voldoen kunnen zich laten certificeren en de producten met een logo verkopen. Zoals eerder opgemerkt zijn het tot nu toe vooral grotere bedrijven die een dergelijk certificaat ontvingen. Voor kleine kwekers is het vanwege de kosten en tijd veel moeilijker om als bedrijf aan alle voorwaarden van ASC, GlobalGAP of BAP te voldoen. Het zou veel efficiënter zijn als in een bepaald gebied (beter: ecosysteem zoals een meer, reservoir, stroomgebied van een rivier of baai) alle kwekers zich aan de regels en voorwaarden zouden

Sortering op grootte tijdens de oogst van een tilapiakwekerij in Hainan, China (foto: Roy van Daatselaar)

houden en zich gezamenlijk zouden laten certificeren zodat alle aquacultuurproducten afkomstig uit dat meer of stroomgebied het bijbehorende logo kunnen ontvangen. Om zover te komen dient een traject te worden afgelegd dat samenwerking en afstemming vereist van alle belanghebbende partijen van zo'n gebied: pootvis- en visvoerleveranciers, kwekers, opkopers en handelaren, voorlichters, lokale overheid, controlerende instanties, etc. IDH is van oorsprong een programma dat dergelijke verschillende partijen bijeen brengt om tot een duurzamere en meer verantwoorde productie te komen. Aldin voorziet dat in de toekomst er meer van deze trajecten door IDH zullen worden ondersteund om

ook de productie door kleinere vis- en garnalenkwekers duurzamer te maken. IDH zal zich vooral richten op transformatie van de aquacultuursector in prioriteitslanden als Vietnam, Indonesië, Thailand, Ecuador en een land in Sub-Sahara Afrika. In andere ontwikkelingslanden worden individuele kwekerijen ondersteund.

Ook andere standaarden en verbeteringsprojecten

IDH heeft een belangrijke en steunende rol gespeeld bij het opzetten van het Aquaculture Stewardship Council ASC. En nog steeds zijn de banden nauw; IDH ondersteunt de ASC organisatie en de naamsbekendheid van ASC, Aldin heeft

zitting in de raad van toezicht van ASC en viskwekers die door IDH werden gesteund in de richting van een meer duurzame productie deden dit veelal met certificering volgens de standaard van het ASC als doel. Maar Aldin voorziet hierin verandering: voor bedrijven en afnemers op het Amerikaanse continent is BAP een meer bekende standaard die ook voor IDH acceptabel is, evenals GlobalGAP. Daarnaast zijn er door regeringen in Azië nationale standaarden ontwikkeld zoals IndoGap (Indonesië), VietGAP en ThaiGAP die weliswaar minder streng zijn dan de internationale standaarden zoals ASC en BAP maar die van de deelnemers toch een aantal stappen richting meer verantwoorde en duurzame teelt vereisen. Ook trajecten richting duurzame productie die kwekers stimuleren volgens deze nationale standaarden te produceren komen in aanmerking voor ondersteuning door IDH. Produceren volgens deze nationale standaarden is immers een eerste stap richting duurzame productie. Wellicht dat een deel van de bedrijven later ook de vervolgstappen nodig voor een internationaal duurzaamheidscertificaat wil gaan zetten.

Niet alleen voor export

Ook de eis dat de vis of garnalen voor de internationale markt dient te worden geproduceerd zal worden losgelaten. Dit betekent dat ook groepen kwekers die meer duurzaam voor de lokale of regionale markt willen gaan produceren voor ondersteuning door IDH in aanmerking kunnen gaan komen. De belangrijkste voorwaarde voor een kweker om in aanmerking te komen voor financiële ondersteuning is aantoonbare verbetering van de gezondheidsstatus van de vis en efficiënt voergebruik. Dat zal middels een nulmeting en de verzameling van data over de projectperiode aan IDH moeten worden gerapporteerd. De markt (lokaal, regionaal,

nationaal of internationaal) bepaalt veelal of de kweker er vervolgens voor kiest om dit binnen een verbeterproject te doen of in de context van certificering.

IDH financiert nooit als enige projecten en programma's. In principe dienen de direct belanghebbende partijen (exporterende of importerende partijen, kwekers) een deel van de kosten (uitgedrukt in geld of tijd) te dragen. IDH draagt tot maximaal 50% bij afhankelijk van de situatie middels een uniek financieringsinstrument: het Farmers in Transition (FIT) Fund (zie www.fitfund.com).

Impact meting d.m.v. LCA

Om de impact van een meer duurzame productie te meten zullen ook steeds meer de Life Cycle Analysis methoden gebruikt gaan worden. In dit verband volgt Aldin de discussies die in The Sustainability Consortium (TSC) plaatsvinden op de voet. In dit mondiale samenwerkingsverband komen A-merk producenten (zoals Unilever) en spelers in de detailhandel (zoals Ahold) bijeen om in samenwerking met enkele universiteiten (waaronder ook Wageningen Universiteit) wetenschappelijk onderbouwde en algemeen geaccepteerde manieren te ontwikkelen om productieprocessen van verschillende producten op hun milieu-impact te kunnen beoordelen en te vergelijken. Hierbij spelen LCA methoden een belangrijke rol. (Voor uitleg over toepassing van LCA in aquacultuur zie de artikelen van Michiel Fransen in Aquacultuur 2010 nr 5 en Aquacultuur 2011 nr 2.)

Wat de toekomst gaat brengen

Deelname aan een IDH project vereist dat de kwekers gegevens op het gebied van gezondheid en voergebruik verzamelen en registreren om aan te kunnen tonen dat er voortgang wordt geboekt want 'meten is weten'. Voerconsumptie, sterftepercentages, waterkwaliteit, optreden van ziekten,

productiegegevens en andere parameters dienen geregeld te worden gemeten en genoteerd om tijdens controles aan de auditor te kunnen laten zien. Maar al deze klappers, schriftjes of Excel tabellen in de computer vormen na verloop van tijd waardevolle informatie waaruit mogelijk interessante verbanden kunnen worden afgeleid en voorspellingen kunnen worden gedaan. De meeste kwekers zijn echter niet in staat om de eigen gegevens op deze manier te gebruiken. IDH heeft specialisten in gezondheidsbeheer van tropische garnalen van de Universiteit van Prince Edward Island (UPEI) gevraagd om op basis van door de kwekers verzamelde gegevens een management advies programma te maken dat straks door kwekers op de mobiele telefoon geraadpleegd kan worden. Dit programma, dat uit de zalmkweek komt, moet kleine viskwekers in ontwikkelingslanden helpen om eenvoudiger en slimmer de visgezondheid en het voergebruik in de gaten te houden.

“Wat betreft de milieuaspecten van duurzaamheid zijn we met de uitwerking en toepassing van standaarden voor aquacultuur en impactmeting d.m.v. LCA al een eind op weg” aldus Aldin, ‘maar we moeten constateren dat de sociale component van duurzaamheid achterblijft in de ontwikkeling.” Hoe meet je de bijdrage van door IDH ondersteunde trajecten en programma’s aan de sociaaleconomische ontwikkeling van kleine kwekers in ontwikkelingslanden? Instrumenten voor dergelijke metingen zijn nog maar nauwelijks ontwikkeld en ook hieraan zal door IDH in de toekomst meer aandacht besteed gaan worden.

Met Aldin Hilbrands heeft IDH’s aquacultuurprogramma een energieke stuurman

Aldin Hilbrands, programma directeur aquacultuur bij IDH

aan het roer gekregen die belangrijke koerswijzigingen van plan is. Ik zie uit naar het volgende interview, in 2020, waarin we over de resultaten van de voorgaande 5 jaren gaan praten.

Voor meer informatie over het IDH Aquacultuurprogramma, kunt u direct contact zoeken met Aldin via e-mailadres hilbrands@idhsustainabletrade.com.